

MAGAZIN

cultural-istoric și de informație

REVISTĂ A ROMÂNILOR DE PRETUTINDENI

Director: Vasile TODI

Redactor-șef: Ștefan TARJOC

Scrisor al tuturor timpurilor

Amurgul

Dacă marele campion Ilie Năstase este tratat în modul cel mai mizerabil în țara lui, România, căreia toamai el i-a adus atâta glorie, bucurie și demnitate, iar astăzi nu poate face o simplă școală, o academie de tenis, ca să nu ne mai târâm pe la sfârșitul clasamentelor lumii;

dacă a durat așa mult bătălia pentru Cetățile Dacice, adică pentru regăsirea, recucerirea și consolidarea propriului nostru trecut mareț;

dacă niște deputați fără o minimă operă personală, recunoscută ca atare de comunitate, își pot permite să se opună ideii ca eroii-martiri Ilașcu, Ivanțoc, Leșco, Petrov-Popa să fie recunoscuți ca atare de România, pentru felul în care și-au aparat neamul și au trecut prin pușcăriile bolșevice și prin moarte, fără a ceda terorii și diktatului;

dacă, în pofida evidenței și a bunului simț, această țară merge tot mai în jos, împinsă de nebunia unor lideri politici desfrânați și cinici;

Conducerea revistei noastre mulțumește maestrului Adrian Păunescu, pentru bunăvoința de a accepta, dezinteresat material, să colaboreze cu revista noastră.

dacă toată lupta unor oameni de atitudine din presă și din tele-viziuni, împotriva derapajului aproape ireversibil al instituțiilor statului, e maimuțărită și sfidată;

(continuare în pag. a 2-a)
Adrian PAUNESCU

Nădejdea,

întocmai ca și neliniștea indică viitorul, dar într-un fel aparte. Neliniștea prezintă un viitor care produce teamă, constituie un fel de prăpastie neagră, un drum inevitabil spre nimic.

Spaima față de nimic provoacă totodată o anumită mânie. Cei în cauză au trebuință de un vrăjmaș de care să se teamă pentru a uita neliniștea lor fundamentală. Dimpotrivă, nădejdea presimte un viitor în care se va dezvălui prezența secretă a lui Dumnezeu care luminează și orientează actualitatea. Nădejdea lărgeste simțirea omului, în timp ce neliniștea o îngustează. Ea știe că moartea a fost învinsă și că în esență nimicul nu are consistență, ci doar învierea.

✙ NICOLAE
Mitropolitul Banatului

AM IUBIT DOI OCHI ALBAȘTRI

Romane cu autori uitați

CAR FRUMOS CU PATRU BOI

Am iubit doi ochi albaștri,
Poate îi iubesc și-acum,
Dar aseară'm văzut alții
Mai frumoși, mai nu știu cum !

Erau mari, adânci și negri,
Și frumoși din cale-afară;
Cu privirea lor te-ndeamnă
Să-i iubești, să te omori !

Sînt frumoși ochii cei negri,
Dar ca cei albaștri nu-s...
Să-i iubești cînd sînt aproape
Și să-i plîngi cînd ei s-au dus...

Vasile MILITARU

Și cu cît mă duce gîndul
Peste vremuri înapoi,
Tot mai sfîntă vîd icoana
Unui car cu patru boi.

Scîrție din osii carul,
Și în snopii lui de grîu
Stă, proptit în furcă, tata,
Îngropat pînă la briu.

Uite-l cît de-ncet coboară,
Încercat și plin de snopi,
Pe drumeagul de pe culme,
Străjuind de-un șir de plopi!

Și-ntr-un lan cu mături line
Vîntul fișie prin foi;
Ce n-aș da să fiu cu tine,
Car frumos cu patru boi.

Tristețea de a fi... român-ortodox

"Toți cei care voiesc să trăiască cucernic în Hristos Iisus vor fi prigoniti"

(2 Timotei 3, 12)

Uitate vremi am ajuns să trăim. Un Om, creat pentru templul gândirii creștine, acolo unde nici o atingere nu riscă să devină contondentă, este atacat asupritor și injust, pentru înțelepciunea sa de a trăi viitorul creștismului în prezent. Iar agresiunea devine cu atât mai repugnantă, cu cât ea s-a săvârșit împotriva unei personalități fundamentale pentru lumea ortodoxă a Banatului: Înalț Prea Sfinția Sa, dr. Nicolae Corneanu. Ce i se impută Înalț Prea Sfințului Părinte? Împărtășirea în timpul unei slujbe greco-catolice. Printre cei care recriminează, se află și teologul Radu Preda, de care n-am auzit, dar de la care am aflat că „legea care conduce Biserica este să nu iertăm oamenii de dragul funcțiilor”. Ciudat, eu credam,

până azi, așa cum voi crede cât voi trăi, că principiul fundamental care guvernează Biserica, sau mă rog, ar trebui s-o îndrume, este chiar acela

care ne îndeamnă la iertare. Dacă în Ecclisia românească – cel mai vechi termen pentru noțiunea de biserică, nu se aplică cea mai

însemnată învățătură a Mântuitorului, atunci creștinismul este o utopie! Tot astfel, dacă cineva crede că eu m-am aplecat peste albul imaculat al hârticii, pentru a-l apăra pe acest Om, se înșală amarnic. Ce nevoie are să fie apărat, Omul care „s-a jertfit pe sine pentru a ne da nouă balsamul vindecării de rău”, cum scria nu demult un june studinte aflat la studii în „Orașul luminilor”, într-u lauda Înalț Prea Sfinției Sale. Înalț Prea Sfințul Părinte, trăiește neșansa de a viețui în „vremea ticăloșilor”, cum își numea Octavian Goga veacul său și care iată, prin oameni netrebnicii, se consumă încă în destinul Poporului Român și, mai grav, în veșnicia Sfintei Biserici.

(continuare în pag. a 2-a)
Vasile Todî

ANUL XIV
Nr. 6 (172)

IUNIE
CIREȘAR

Tel. 0721.935.392
Fax: 021.519.9551

www.magazinmr.ro
magazinmr@yahoo.com

ISSN:
1453-2700

2008

Alegerile și absenteismul

Se vorbește de câțiva ani despre înnoirea clasei politice, despre votul uninominal, despre oameni noi... însă pe scena politică românească se perindă, cu mici excepții, aceiași oameni, foști FSN-iști, foști comuniști, foști... foști. De aceea, masa electorală a intrat într-o stare de ignorare a "frunțașilor" politici, a alegerilor... fiindcă s-a constatat că parcă toți sunt "o apă și-un pământ."

Fiecare se preocupă doar de propria prosperitate și nu de ofurile cetățenilor ce i-au ales. Promisiunile electorale sunt aruncate la coș, imediat după alegeri, iar cetățenii rămân cu

speranță. Nici votul nominal nu va rezolva mare lucru.

Aleșii sunt "sponsorizați" în campania electorală de "cercuri de interese" ale căror pretenții trebuie să le promoveze dacă au fost aleși.

Oamenii "potenți" din spatele cercurilor politice "ajută" în campania electorală, ba chiar și înainte și după... pe cei mai influenți politicieni, indiferent de partidul din care fac parte. Adică joacă la "două capete", astfel că oricine s-ar alege să fie "oamenii lor".

În acest caz, alegătorii, manipulați sau nu de către presă și "cuvântări" electorale, realizează că nu prea are importanță cine se alege. Aceasta este cauza numărului unu a absenteismului de la alegeri, care crește de la o campanie electorală la alta. Doar în campaniile pentru primari și consiliile județene o să fie altfel, mai ales acolo unde apar candidații noi.

Dr. ec. Ștefan TARJOC

Amurgul (urmare din pag. 1)

dacă oamenii acestei țări trăiesc din ce în ce mai greu iar liderii numai la acești oameni nu se gândesc, ba chiar se plâng de ceea ce ei numesc pomeni electorale, ca și când oamenii n-ar avea dreptul la nimic;

dacă știința și cultura sunt disprețuite suveran de analfabeți impenetrabili;

dacă toate aceste puhoai care anunță popoul, și toate aceste prăbușiri, ale pământului, care prefigurează dezastrul, trec pe lângă sistemele noastre de alarmă și nu le clintesc;

dacă Eminescu a devenit ținta preferată a sferetodocșilor agresivi și îndemnatici;

înseamnă că trebuie să ne aruncăm ceasurile de la mâini și să ne predăm amurgului, care nu mai este doar sfârșitul fiecărei zile, ci, vai, sfârșitul unei lumi. Al lumii.

Așadar, la luptă hotărâtă și organizată împotriva tuturor valorilor noastre, a noastră, înainte!

Tristețea de a fi... român-ortodox

(urmare din pag. 1)

Dar ceea ce mă uimește la potrivnicii săi, e neputința de a pricepe că Nicolae al Banatului, a înțeles demult că diavolul este un vânător de păsări, dovedindu-se și în anii grei trecuți și în cei urăcioși de azi, mai presus de lațurile lui.

Scriu cu atât mai trist aceste rânduri cu cât conștientizez că această ofensivă împotriva Sa, a fost dezlănțuită de chiar unele figuri aflate la conducerea BOR, care astfel, cu voie, săvârșesc suprema împotrivire față de legea divină – orgoliul. După cât îl cunosc, înalt Prea Sfinția Sa îi va ierta, știind că „gazda orgoliilor este rațiunea întinată”. Dar istoria?

Măhnit fiind, mă întreb totuși dacă această hărțuire poate fi o preocupare folositoare pentru înverșunatul său acuzator, din mitropolia căruia s-a arătat recent lumii un călugăr cu apucături greu de scris? Și întreb asta, într-un răstimp în care, încerc să nu fiu surprins de „firea ignobilă a oamenilor”, căci iată, trăind vremuri mândritoare, ortodoxia românească a ajuns într-o fundătură, de unde nu poate ieși, decât cu ajutorul Omului modern și credincios, regenerat în planul eticii creștine.

NEMOȘTENIREA GOJDU

Emanoil Gojdu, născut în Oradea Mare (NagyVarod) e de nație macedo-român, făcând parte dintr-o populație bogată și deșteaptă. A fost comite de Lugoj și susținător al primului cor românesc de acolo. Probabil aici s-a cunoscut și cu publicistul venit din Ardeal, Valeriu Braniște, director al ziarului Drapelul, care, prin naționalismul său făcea notă discordantă printre bănătenii pașnici și toleranți. Gojdu a plecat la Budapesta pentru a-și mări substanțial averea, acolo devenind nobil maghiar, profesând dreptul și îmbrăcat ca un... nobil maghiar îl întâlnim în istorie sub numele maghiarizat de Gozdsu Elek. Întrucât, spre deosebire de presa dâmbovițeană, avem alte surse de informare putem deduce că „marele român” nu a fost chiar așa

era bine documentat, istoricul I.D.Suciu confirmă: „Vădುವಾ principelui Rakoczy I întemeiază la Făgăraș o școală pentru pregătirea preoților și învățătorilor români din Țara Oltului, cu adaosul că aceștia trebuie să și scrie cu litere românești”...

A venit și momentul Testamentului: cu puțin timp înainte de încheierea secolului XIX, Gojdu dispărea, lăsând pre limbă de moarte ca averea sa să slujească până la începutul secolului XXI, tinerilor nevoiași, de religie ortodoxă din Ungaria (Austro-Ungaria avea teritorii-anexe Transilvania, Țările Ungurene, Slovace, Sârbe...), cărora să li se acorde burse să studieze la

Budapesta, eventual Viena. Nu la Sorbona, Oxford sau Harward. Acei tineri, între care și Vuia, care știa limba maghiară, au studiat dreptul în limba maghiară... Acei tineri ortodocși trebuiau să aparțină națiilor slave, românești, maghiare. Deci tuturor credincioșilor ortodocși din imperiu. Singura salvare a problemei moștenirii Gojdu e o relație bilaterală dintre statele maghiar și român, gestionarea unui centru cultural român la Budapesta: din moment ce primul război mondial a retezat mersul normal al istoriei în care credea, pe patul de moarte Gojdu, sub

mare român. Dacă ar fi dorit să devină un apărător al drepturilor majoritarilor ardeleni români, s-ar fi înscris în PNR, ar fi rămas alături de Braniște, nu împotriva lui. Bietul ziarist a avut, după cum confirmă și Traian Vuia, mari necazuri în fostul imperiu, dar nici autoritățile României Mari nu i-au acordat atenția pe care o merita.

Revenind, la un proces intentat lui Braniște, Gozdsu Elek s-a exprimat în instanță că militantul român făcea afirmații „pe propria răspundere”, că „el nu e identic cu românii, cărora vrea să le aprindă creierii”, adică să-i incite... Dintr-o monografie Braniște, aflăm și ce a spus, între altele, gazetarul lugojean în instanță: „Zice domnul procuror că am vorbit o limbă în biserică, care era o limbă slavă-bulgară și un principe maghiar, Rakoczy numai prin porunci și grele pedepse ne-a putut impune în biserică limba națională română... zice mai departe că statul național maghiar ne-a mântuit biserica de sub jugul sârbesc”. („De la Blaj la Alba”, Ed. Facla, 1980). Gozdsu

umbrela UE Testamentul și-ar găsi doar în această formă compromisul. Presa dâmbovițeană, mai mult din resentiment pentru actuala guvernare, aduce ca argument întru acapărarea tuturor banilor lui Gojdu indicația tratatului de la Trianon: averea aparține integral ortodocșilor români. Din păcate, nici un Trianon nu-l mai poate resuscita pe Gojdu și nu mai poate reface un testament privat. Oricât ne-ar avantaja, Trianonul este nul și neavenit în privința Testamentului Gozdsu. Tratatul ulterior, la fel; un testament nu poate fi modificat de nici o justiție. Tovarășii securiști se fac a nu pricepe că, după Marele Război și constituirea statelor așa-zis naționale și unitare, nu s-au pierdut pentru vecie averea Gozdsu, ci și averile noastre, rămase în alte țări, care nu sunt dornice să facă răscumpărări etc. Doar UE ar mai putea salva câte ceva.

Erwin Lucian BURERIU

Mircea Ardeleanu

“Când capeți un răspuns, te << luminezi >>. Când pui o întrebare, în schimb, luminezi lucrurile.”

Constantin NOICA

Mircea Ardeleanu înseamnă pentru țambal ceea ce înseamnă susurul izvorului pentru țăranul român ieșit la coastă. Înainte de a oficia într-un spectacol și nu numai, el se așează pe scaun ca un prinț solitar în eternitate, așezând pe fiecare din corzile instrumentului vârsta-mbobocită a neprihănirii. Recent, maestrul a fost premiat într-o țară fostă prietenă, cu un premiu și o diplomă pe care harul desăvârșirii sale le anunța de multă vreme.

Îl felicit atât pentru ele, cât și pentru supletea prieteniei pe care mi-o arată cu sinceritate ori de câte ori ne întâlnim, din acest colț de pagină de la capătul căreia începe dialogul nostru grăbit.

V. Todiu

- Țambalul creează probleme la propriu și la figurat. Ca instrument face parte din categoria instrumentelor greu abordabile. Instrument la care se poate cânta orice gen musical, iar dintre cei care au excelat la acest instrument l-aș aminti pe Gheorghe Pantazi – cel mai mare concertist al romanilor și aș concluziona cu Toni Iordache regele neîncoronat al țambalului.

- Ați acompaniat

- L-am comparat pe Petrică Moise, odată, demult, cu o duminică fără sfârșit în calendarul deloc sărac al folclorului românesc.

- Foarte frumos, marele solist Benone Sinulescu mi s-a destăinuit cândva, spunându-mi: Petrică Moise este singurul solist de care îmi este teamă.

- Vă urmează de aproape în har feciorul dumneavoastră Mircea Ardeleanu jr. “La umbra marilor copaci spunea Brâncuși, nu crește nici măcar iarba”. Cum vedeți cariera, subiectiv, bineînțeles al acestui lujer de speranță?

- Nu mă consider un “copac umbros”, pentru juniorul meu, decât îndrumător și un tată prietenos în ale meseriei, date fiind talentul și puterea de muncă a lui Mirciulică. Cred că îmi pot permite să-i pretind mai mult decât în mod normal și aici mi-aș permite să-l parafralez pe Lenin, în-demnându-l “...studiază, studiază, studiază”.

- Încotro se îndreaptă folclorul bănățean?

- Drumul spre care se îndreaptă folclorul bănățean este pe cât de imprezvizibil pe atât de sinuos, și asta se întâmplă datorită suporturilor mulți și oamenilor de bun gust care sunt tot mai puțini.

- Vă mulțumesc.

- Stați puțin. Înainte de a încheia, aș dori să vă felicit pentru ținuta tuturor revistelor pe care trustul dumneavoastră le coordonează și editează. Îmi place să aseamăn calitatea și prestanța gazetelor dumneavoastră, cu o doină neatinsă de ignoranța interpreților de ocazie.

Vasile TODI

- Ce s-a întâmplat duminică, 8 iunie anul curent, maestre Mircea Ardeleanu? Ce știu străini și nu știu români?

- S-a întâmplat, că în țara în care a fost omagiat și iubit Nichita Stănescu să fiu invitat pentru a mi se decerna într-un cadru academic, căci ce poate fi mai academic decât teatrul din capitala unei țări, ca o recunoaștere a harului meu, titlul de Maestru Internațional.

- Din mâna cui a-ți primit această înaltă distincție?

- Bine că m-ați întrebat asta, pentru că astfel am și eu prilejul să mulțumesc prin intermediul revistei dumneavoastră Alteței Sale Prințesa Karageorgevici, cea din mâna căreia am primit onoranta distincție. Un prilej în plus de reală bucurie pentru că nu știu dacă v-am spus vreodată, Casa Regală a Serbiei a însemnat și înseamnă pentru mine un model de conduită și demnitate națională.

- Vă gândiți la cineva anume când spuneți asta?

- La scripitorul Alexandru, cel care a așezat pe coroana regală a Serbiei steaua nemuritoare a devotamentului și jertfei pe care ar trebui să o arate orice conducător pentru poporul lui.

- Ca să ajungeți aici a fost nevoie de un prim pas. Unde și când ați făcut acest prim pas?

- S-a întâmplat în 1985, anul în care m-am angajat ca țambalist în orchestra populară a Radioteleviziunii Novi Sad, angajament prin ARIA (Agentia Română de Impresariat Artistic), contract onorat până în anul 1994.

- Maestre Mircea Ardeleanu, din nefericire, ca orice lucru bun, țambalul nu-și mai găsește loc într-o țară a manelor. Amintiți-vă, vă rog, pentru cititorii noștri, care știu să facă diferența între artist și zarzavagiu, despre câțiva mari înaintași ai dumneavoastră care au încântat cu acest instrument!

nume importante ale muzicii populare

românești, amintiți câteva dintre ele.

- Aș începe cu doamna cântecului românesc

Maria Ciobanu, Benone Sinulescu, Ion Dolănescu, Ileana Sără-roiu, Sofia Vicoveanca, Gheorghe Turda, Maria Cornescu și mulți, mulți alții.

- Ați omis cu voie, ori fără de voie Banatul?

- Nu. Banatul e țara mea, iar dintre cei care îi slujesc folclorul, vreau să amintesc nume de artiști născuți și nu făcuți, cum ar fi: Achim Nica, Iosif Ciocloada, Petrică Moise, Ana Pacatiuș ori Elena Jurjescu.

Aurelia Ardeleanu, Doru Sârbu și Elena Jurjescu, trei din solisti ansamblului „Sânziana”, condus de Elena Jurjescu, avându-l ca țef de „bandă” pe maestrul Mircea Ardeleanu.

UN ROMÂN ȘI DOI COMUNIȘTI

mai jos de Dumitru Moldoveanu, mă ajută să înțeleg mai ușor - dacă mai era nevoie - că sub pumnul grosolan al forței democratice, dreptatea celui slab se sfarmă. Oricum, Ilie Ursu, eroul crudei întâmplări, a cunoscut în închisoarea din Siberia doi oameni mare, care l-au și salvat. Unul dintre ei se numea C. Stere, iar celălalt, V.I. Lenin. Ulterior, C. Stere a povestit acest episod, desigur transfigurat literar, în volumul III al romanului său "În preajma revoluției".

Vasile Todî

Între Vladimir Ilici Lenin și Constantin Stere s-a încheiat o prietenie strânsă, la închisoare.

Amândoi erau tineri când s-au cunoscut. Lenin abia începuse studiile dreptului iar Stere terminase liceul.

În închisoare, unde se găsea Stere s-a aflat și un tânăr țăran de meserie plutaș, care, fiind surprins de o furtună mare, pe înserate, cam în dreptul Sculenilor a fost repezit de furtună, cu pluta lui cu tot, de apele Prutului și aruncat pe malul stâng al râului.

A fost bucuros că a scăpat cu viață. A făcut sub o răchită bătrână din luncă foc, și a așteptat poate va sosi vreun om care să-l ajute pentru a putea împinge pluta înapoi în apele Prutului ca să poată pluti mai departe până la Galați, ca să predea lemnăria plutei stăpânului său.

Dar s-au ivit doi grăniceri ruși, care l-au luat cu asprul și cu repede, întrebându-l cum de-a îndrăznit să se așeze, cu pluta lui, pe pământul Sfintei Rusii?

I-au cerut pașaport; i-au cerut acte de proprietate asupra lemnului și acte de identitate, cu fotografie.

La toate cererile și socotile celor doi grăniceri ruși, flăcăul le-a spus că el nu știe rusește, că el este plutaș, pleacă pentru a nu știu cîta oară, cu pluta transportînd lemnul la Galați, pe baza actului pe care l-a arătat.

A fost legat și luat cu ei de către cei doi grăniceri ruși. L-au judecat pentru spionaj și l-au condamnat la munca silnică pe viață. Judecata s-a făcut la Odesa. Colonelul rus, comandantul închisorii din Siberia, în care se afla închis tînărul Stere, și-a adus aminte că acesta s-ar putea înțelege cu omul care plînge într-una și se jeluiește, spunînd „Unde-i pluta mea, unde-i pluta mea?”.

Colonelul i-a adus pe amîndoi tinerii la un loc și aceștia s-au cuprins, s-au sărutat și s-au înțeles de minune.

Plutașul i-a povestit lui Stere, cum s-au întîmplat lucrurile cu pluta lui.

A povestit apoi, cum l-au dus la Odesa și l-au judecat și condamnat la munca silnică pe viață, pentru spionaj.

Colonelul i-a spus lui Stere ca să-l asculte pe om, să-i scrie apoi o contestație exactă, în rusește, după faptele reale, arătînd cum s-au petrecut lucrurile și spunînd că el, Ilie Ursu, nu știe deloc rusește, iar pentru ceea ce privește circulația plutelor pe Prut, există o convenție între Rusia, Austria și România care le da dreptul să folosească Prutul, pentru plutărit, pînă la Galați, avînd fiecare plutaș doar un act din partea prefecturii județului respectiv care dovedește cum îl cheamă, al cărui material lemnos plutărește, de unde și pînă unde, și care este locul său de naștere.

Contestația aceasta, scrisă de Stere și certificată de el și de colonel, comandantul închisorii, a fost îndreptată către Curtea de casație a Rusiei, la Petersburg, căreia i s-a cerut casarea actului de condamnare și achitarea plutașului Ilie Ursu.

După un timp oarecare, a venit ordin către închisoare, că procesul plutașului Ilie Ursu a fost revizuit și casat, că plutașul este liber și poate pleca acasă, luîndu-și lemnul din pluta.

Plutașul a cerut fluierul său și l-a rugat, prin Stere, pe comandant ca să-i dea voie ca să-i cînte lui Stere drept recunoștință, o doină din fluier.

Apoi s-au îmbrățișat, s-au sărutat amîndoi și s-au despărțit. A rămas impresionat și Lenin.

Inchisoarea întregă a rămas uimită. Multă vreme s-a povestit despre doina plutașului Ilie Ursu și despre despărțirea celor doi români.

D. MOLDOVEANU

Cum l-am cunoscut pe Hitler

În voiajul nostru prin Austria aflată sub ocupație nazistă ne aștepta o surpriză. Fără să ne fi prevenit, călăuzele noastre au modificat de la o zi la alta programul și ne-au cărat cu ei la Berchtesgaden, unde Hitler ne-a primit într-o audiență fulger. Zadarnic am fi încercat să ne eschivăm, odată ce nu exista nici o ieșire. Amuțiserăm cu toții, deși eram se înțelege curioși să-l vedem de aproape pe singerosul dictator în cuibul său cu strășnicie păzît, pe omul care ne amputase țara și ne tirise într-un măcel fără capăt.

Satul Berchtesgaden părea un colț uitat de lume. După ce trecu de o barieră păzită strașnic de un întreg pluton SS, autocarul urcă gîfîind serpentina

cărată pe coasta unui pisc stîncos. În vîrfurile stîncii se înălța reședința fîhrerului. Barghof — cum se numea sălașul acesta bizar — era un amestec de ziduri, turnuri, metereze și terase, între pereții acestui cuib fantastic, care plutea parcă în văzduh, stăpînu Germanicii se simțea călare pe legendarii armăsari ai Walkiriilor.

Sbîrcea și poetul Vasile Voiculescu

În prezența noastră, fîhrerul a fost mai zgîrcit la vorbă decît ne deprinsese cu tiradele sale sforăitoare transmise la radio. Era la mîntea oricui că pe români nu-i are la inimă. Ne-a primit nu în sala destinată audiențelor, ci într-un birou de lucru de la al doilea etaj. Printr-un geam imens, care acoperea un întreg perete, se vedeau munții cu

piscurile ninse în zare. Jos se căsca o vale adîncă înecată în ceață. Aruncîndu-mi ochii pe geam, am avut deodată impresia că mă aflu într-o bizară navă rătăcită printre nori și că plutesc lent între cer și pămînt.

Deși îmi pusese în gînd să examinez totul cu mîntea limpede, ca să pot reține fiecare detaliu, am încercat o senzație neobișnuită la intrarea fîhrerului.

Hitler s-a apropiat cu pași grăbiți de micul nostru grup. Purta ghetă ciripitoare, fără lustru, uniformă cenușie cu svastică pe reverul gulerului răsfîrînt, cămașă albă și cravată neagră, iar pe brațul stîng banderola roșie cu însemnele partidului. La prima vedere nu avea nimic din înfățișarea marilor conducători de mase, a căpeteniilor capabile să deștepte procesul istoric în contemporanii lor, cu excepția poate a ochilor.

Știam pe vremea aceea că tiranii sînt inventivi, statornici, îndrîjiți. Acesta mi s-a părut cel mult nervos, agitat, plin de sine. Cum reușise, oare, să aprindă focul la toate hotarele Europei? Mustața mică și țepoasă, cravata cu grijă legată, nasul cam gros erau parcă ale unui banal comis-voiajor, care habar nu are de politică și al cărui ideal nu depășește o pensie onorabilă la împlinirea anilor de serviciu. Cum fă-cuse ca, în jurul lui, să învie tam-tamurile asur-zitoare ale clanurilor primitive, magiile singeroase ale vrăzilor sălbatici, dansul smintit în jurul focurilor ri-tuale?

Întrebarea părea că pîlpîie în ochii noștri, în timp ce Hitler dădea mina cu fiecare. Abia după ce începu să vorbească am bănuit că ne aflăm în hruba unuia dintre cei, mai periculoși vraci din cîți avusesem ome-nirea. Părea să se fi ivit doar pentru a răvăși lumea peste tot pe unde trece. Ghiceai din vocea lui cu cine ai de a face: glasul îi era poruncitor, sacadat, tăios, gutural. Îl stăpînea cu măiestria cu care virtuozul își stăpînește

instrumentul muzical; știa să-l coboare la moliciuni de violoncel, să-i împurumute la nevoie un timbru metalic, ca îndată apoi să-l umfle ca pe un corn sonor și să atingă cu el culmi nebănuite.

Îl ascultam încrămențat.

Eram prea departe de Hitler ca să pot auzi tot ce-i spunea lui Cisek. Cîteva fraze mi s-au întipărit totuși în minte. Cînd Cisek i-a exprimat, proto-colar, mulțumirile pentru primire, Hitler l-a prins de braț cu o mișcare de învăluire.

— Noi vom întineri omenirea — i-a spus el rîspicat. Sintem barbari și ne mîndrim cu asta. Lumea veche își trăiește sfîrșitul. Misiunea noastră este să-i grăbim prăbușirea, ca din ruine să se înalțe o lume cu desăvîrșire nouă, tînără și puternică, încrezătoare în steaua ei. Greutățile provocate de iarna neașteptat de aspră nu trebuie să ne sperie. Mai avem nevoie de război, fiindcă nu ne-a învățat încă tot ce trebuia. Numai cu prețul suferinței omenirea va înțelege, în sfîrșit, răul vechilor instituții și prejudecăți.

Am întors capul brusc către Hitler. Aveam senzația că se uită la noi ca la niște rime, care trebuie lăstate să se tirască în noroi. Privirea lui a înțîlnit-o pe a mea. Intuiția ascuțită a omului deprins să înfrîngă orice împotrivire și să-și supună asistența a simțit îndată rezerva mea. Vinele i s-au umflat dintr-o dată la țîmple, ochii i s-au făcut verzi ca la pisici și pleoapele i s-au îngustat.

Lupta a fost scurtă; ca n-a durat decît cîteva secunde, deoarece am fost nevoit să-mi plec privirile în pămînt.

George SBÂRCEA

COLȚUL DOCTORULUI

Femei, fiți sexy!

☺ femeie poate avea sex-appeal la orice vârstă. Iată câteva dintre sfaturile pe care eu le ofer cu plăcere femeilor:

1. Îmbrăcați-vă sexy, chiar și la serviciu. Renunțați la taior și fustă sau rochii sobre și îmbrăcați-vă cu tricouri mulate, bluze transparente de mătase, fuste cu despicătură adâncă! Dacă aveți o ținută obligatorie, îmbrăcați-vă cu lenjerie sexy. Aceasta vă va crea o altă părere despre dumneavoastră.

2. Încercați să fiți în fiecare moment al zilei curată și proaspătă! Antracția dvs. crește cu atât mai mult cu cât aveți o înfățișare mai agreabilă și mai îngrijită.

3. Folosiți parfum sau apă de colonie, dar nu în cantități imense!

4. Lăsați grijile de o parte! Dacă încercați să atrageți atenția unui bărbat, nu lăsați niciodată impresia că aveți probleme! Necazurile se pot rezolva mai târziu, dar, în momentul în care sunteți cu un bărbat, trebuie să fiți veselă și fără griji.

5. Faceți-vă prieteni printre partenerii de sex opus! Cea mai bună metodă pentru a afla ce îi interesează pe bărbați la o femeie, este, să îi aveți tot timpul în preajmă, să le ascultați opiniile.

Dr. Carmen POPESCU

Ipoteze inedite

Alexandru - pacificatorul

Alexandru Macedon n-a pornit o campanie de cuceriri în nordul Dunării, ci doar a vrut să-i pacifice pe daco-geți, să nu atace imperiul Macedonean când Alexandru pleca spre Asia. De fapt mulți din oștenii lui Macedon erau de origine daco-geți și acesta, ca și romanii de mai târziu, îi plăteau pe aceștia în aur, să le apere granițele de potențialii năvălitori. Fiind toți din marea familie Tracă, buni luptători, aveau interese comune, luptând de exemplu contra perșilor care erau la rândul lor atrași de bogățiile acestor pământuri. Totuși, trebuie să amintim un fapt remarcabil. Când perșii au venit cu o mare flotă să ocupe Grecia (Atena și Sparta), n-au prădat insula Peuce de la Gurile Dunării, unde își aveau Panteonul zcii Dacă-geți, păzit de preoții acestora, ci

din contră au depus ofrande pe altarele acestora, pasă-mi-te de frica mâniei zeilor daco-geți, care le-ar fi putut scufunda corăbiile.

Ștefan APENESCU

Așa a început...

SPORT

După șapte ore de mers, iată-mă ajuns la Viena. Nici nu fac doi pași și deja se simte atmosfera de sărbătoare. Fanii austrieci și cei polonezi încep să invadeze străzile. Cum mă apropiam de stadion, atmosfera începea să fie tot mai caldă. După câteva stații de metrou am pășit în sfârșit pe Ernst-Happel Stadion din Viena, unde 50.000 de fani așteptau începutul meciului.

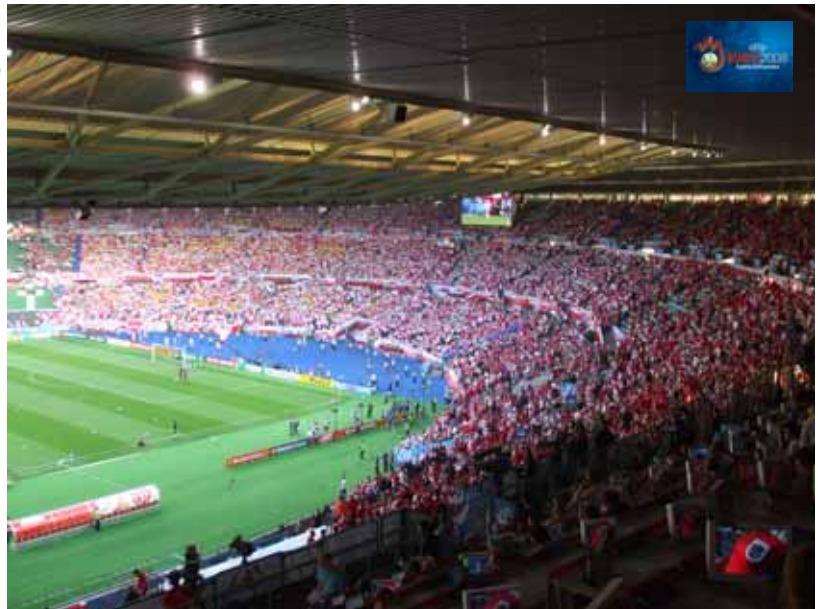
Deși era considerată echipa oaspete, Polonia a fost încurajată de 20.000 de spectatori, iar alți 15.000 începeau cheful în Fane Zone.

Meciul începe într-o dominare a gazdelor care beneficiază de 4 mari ocazii în primele 20 de minute, dar care sunt ratate cu seninătate. Dar, cum în fotbal ocaziile se razbună, pe un contraatac polonezii dau lovitura și înscriu.

Și se merge așa până în minutul 90, atunci când arbitrul își dă seama că meciul se joacă în fața gazdelor și le dă acestora o lovitură de la 11 metri.

Idolul austriecilor din ultimul deceniu, Ivica Vastic, transformă, iar la Viena putea începe sărbătoarea.

Mircea PETROMAN

Îmi voi plăti iubirea cu Argint!

Îmi voi plăti iubirea cu Argint!
Strălucitor și rece,
Ca ultima idee,
A visului etern de Ferieire
Și Adevăr-cuvinte care mint!

Ne-am întâlnit, și nu putea fi altfel,
De vreme ce și timpul se oprișe,
Și ne-a deschis poarta spre vise,
În Roșu,
Galben,
Verde
Și Argint.
Iar pentru tine, Aur, cu reflexe Violet,
Culese într-un ritm rebel,
În cinstea celei ce m-a făcut
Să simt întreagă,
Istoria ce vine din Eden,
Pe care,omenirea doar o va ghici,
Fără a putea vreo dată s-o-nțeleagă...

Victor ENACHE

DIN ALBUMUL „EURO 2008”

Alexandru Todî, conducătorul delegației noastre la Campionatul European de fotbal, alături de marele fotbalist Marcel Desailly, fost campion mondial în 1998 și european în 2000 cu Franța, azi ambasador onorific al UNICEF.

Lui Mihai Eminescu...

De ce-ai ută acum Iubirea
Ce-am răpîit-o doar cu tine
De ce-i frumoasă amintirea
Lui Eminescu, pentru mine?

De vraja tainică-a padurii
Erai mereu îndrăgostit...
Căci doar cu farmecul naturii
Păreai oricum întinerit...

Ești un poet cum nu e altul;
Tu mi-ai sădit în suflet dorul
De-acel senin din tot înaltul,
Cu un măster ce e Amorul!

Ai fost și ești, Mihai, al meu,
Te port mereu, în suflet, eu!

15.06.2008
Clusel Jicman

IMPUNEREA CATHOLICISMULUI

Ordinul iezuiților a desfășurat, încă de la întemeierea sa, o vastă acțiune propagandistică religioasă. De-a lungul anilor, mulți cititori ne-au întrebat dacă acest ordin s-a manifestat și în România. În cele ce urmează vom vedea cum a acționat el în țările române.

„Cît despre moldoveni și munteni, primele temelii se pot pune... fără să trezească vreo bănuială... Tot astfel și în ținutul Făgăraș, unde aproape toate satele sînt românești... Deocamdată, ar fi un act de mare prevedere și caritate dacă am stragele pe cîțiva tineri români de sub influența părinților lor, fie sub pretextul de a-i da în serviciu (ceea ce ar putea face cîțiva laici buni, ca să nu dea de bănuială), fie în alt fel. Aceștia ar fi trimiși apoi la Vilno [unde se afla un important seminar iezuit] sau în alte seminării, după care [tinerii] se vor putea dedica convertirii părinților și a cunoștințelor lor”.

Aceste rînduri scrise prin anii 1582-1583 de Antonio Possevino, rector în acea vreme al Colegiului iezuit din Cluj, fac parte dintr-un raport al acestuia către superiorii săi, care cuprind planul convertirii românilor la catholicism. Cinismul cu care autorul vorbește de necesitatea „stragerii tinerilor români de sub influența părinților lor”, rolul pe care urmau să-l joace aceștia după indoctrinarea de rigoare dezlăuie caracterul silnic pe care l-a avut propaganda religioasă.

Vasile TODI

Nici puterea armelor, nici țăriă cuvintelor

Încă din zorii mileniului II e.n. catholicismul papal și regalitatea maghiară și-au făcut, din cucerirea teritoriilor românești și din convertirea populației la ritul catolic, un scop fățiș, nesfîndușe să încere impunerea lui chiar prin puterea armelor. În 1211, cavalerii teutoni au fost colonizați în Țara Bîrsei, primind importante privilegii în schimbul luptei împotriva „schismaticilor” (a românilor ortodocși). Paisprezece ani mai târziu — consecință a faptului că teutonii înțeleseseră, să treacă ei înșiși în posesia teritoriilor cucerite — regele Andrei II al Ungariei i-a expulzat, conflictul fiind în cele din urmă aplanat prin intervenția papei Honoriu III.

În 1247, în același scop al extinderii ariei catholicismului și a întăririi dominației sale politice, regele ungar Bela IV a făcut apel la alt ordin militar-călugăresc, iohanții, cărora le-a acordat importante privilegii în Banatul de Severin și în Oltenia de azi, cu condiția — neîndeplinită! — ca iohanții să aducă ei la ascultare aceste teritorii. La 1 februarie 1327, un alt ordin călugăresc — cel al dominicanilor — a încercat să-și impună autoritatea în această zonă.

Repetatele eșecuri de impunere a credinței cu forța au determinat — cu timpul — o schimbare a mijloacelor, dar nu și a scopului. Locul călugărilor în armură l-au luat misionarii în sutană — mai întâi franciscani și, din a doua jumătate a sec. XVI, iezuiții — care au întreprins o vastă campanie de catholicizare și deznaționalizare, țelul fiind, mereu, același: aducerea românilor sub ascultare, întâi religioasă, apoi și politică. În repetatele lor încercări, franciscanii și mai cu seamă iezuiții mizau pe unul și același element: îngăduința manifestată de români față de adepții altor religii, precum și tradiționala ospitalitate și omenie cu care, dintotdeauna, i-au primit pe străini. Într-adevăr, într-o epocă umbră de cel mai adînc obscur arifcism, în care, în numele religiei, se comiteau — fapte grele de calificat, românii prezentau un caz special. Popor devenit creștin în chip natural, odată cu primele secole ale erei noastre, și nu ca urmare a unor impulsuri din afară, în timpul marelui schisme dintre vechea și noua Romă din anul 1054, românii au optat pentru ortodoxie. Niciodată însă, în cursul istoriei sale, poporul nostru nu a transformat credința religioasă, într-un teren al răfuielilor mistice, al persecuției religioase. Dimpotrivă, Moldova epocii lui Alexandru cel Bun, de exemplu, a fost singura țară din lume la acea vreme în care cinci culte religioase aveau deplină libertate de exprimare. Înțelegători față devingerile altora, românii acordau mai puțină atenție disputelor religioase. De aici, convingerea că „în general, valahii nu prea sînt evlavioși” — cum remarcă Anton Maria Del Chironi, secretarul florentin al lui Constantin Brîncoveanu. Din același motiv, arhiepiscopul de Strigoniu, Chanadin, se simțise dator să ia măsuri împotriva laicilor din teritoriile transilvane, aflate sub autoritatea episcopiei, care aveau, se pare, purtări nu dintre cele mai demne în biserică: „Cînd se adună în biserică — se amintește într-un document episcopal din 17 noiembrie 1343 — cum ar fi cumva la sărbătorile mai mari... nu numai că nu ascultă cu evlavie- sfînta slujbă, așa cum ar fi datorii, ci, prin flecărerile, murmururile, prin tocmele făcute afară și prin alte asemenea purtări necucerice, împiedică pe ascultători și tulbură cu desăvîrșire slujba”.

Către mijlocul sec. XVI, mai întâi în Transilvania, apoi și în Moldova și Țara Românească și-au făcut apariția călugării din ordinul iezuit. În 1582, în timpul domniei lui Petru Șchiopul a sosit în Moldova o misiune iezuită urmată, în 1588 de o a doua misiune iezuită poloneză. Raportul întocmit de Warszewicki, reprezentantul acestei misiuni era dezamăgitor pentru mai marii ordinului: „Oricît am încercat, ne-a fost imposibil să pătrundem în sufletul poporului, mai mult șiret, decît simplu” — ceea ce denotă că oamenii nu se lăsau ușor amăgiți de argumentele iezuite.

Dificultăți asemănătoare au întâmpinat iezuiții și în Transilvania, acolo unde în a doua jumătate a sec. XVI s-a dat o aprigă bătălie între catolici și adepții Reformei. Pentru a cîștiga terenul pierdut, iezuiții au întemeiat mai multe colegii (la Cluj, Alba Iulia și Oradea), încercînd pe toate căile să atragă tineretul în aceste școli. Dar, așa cum remarcă, la 10 martie 1585, un trimis al Ordinului iezuit, Ferrante Capeci, într-un raport către superiorul său, Girolaino Piatti, din cei 230 elevi ai Colegiului din Cluj „majoritatea sînt străini și nobili, căci orașenii, cu osebire cei ce sînt în dregătorii, favorizează cît pot școlile eretice unde au adus magistri noi și i-au îndestulat bine, dîndu-le leafă bună, iar școlărilor locuință și hrană. Orașenii le gătesc lor mîncare în casă, ca să nu vină la noi”. „Acest oraș, Cluj, nu ne iubeste prea mult” — conchidea Capeci în alt raport.

Indulgențe „gratuite” și testamente trucate

Cel mai puternic contraargument în încercarea de convertire a populației îl ofereau de fapt, înșiși clericii, cu deosebire înalții săi reprezentanți, care, prin lăcomia, lipsa de moralitate și exploatarea cruntă la care supuneau poporul făceau dovada contrarie a percepțelor propovăduite. Așa, de pildă, prin hotărîrea principelui Transilvaniei, Sigismund Bathory, iobagii din Mănăștur au fost trecuți în stăpînire Colegiului iezuit din Cluj. Crezînd că în felul acesta vor scăpa de exploatarea nobiliară, țărani s-au bucurat. Dar — cum avea să constate un emisar al Ordinului iezuit, Ștefan Szanto, venit în control la Cluj — „nu au trecut nici două săptămîni, după care rectorul [Jakob Wujeck, zis Vangrovicius] i-a silit să muncească necurmat trei zile în șir, fără mîncare și băgați în lut și paie și iată că [iobagii] au început să zică tocmai dimpotrivă, că ar fi vrut mai bine să fi rămas sub foștii stăpîni... Ba chiar unul dintre ei a declarat pe față că a fost și sub turci, dar nici acolo nu a fost supus la munci la fel de grele”.

Despre acest Vangrovicius, a cărui lăcomie și zgîrcenie erau notorii (încît își însemna în registrele de venituri și cheltuieli toate sumele, pînă la ultimul denar și ultimul pui de găină) se povestea fapte aproape incredibile. Murind în cerșor care trăia din mila publică pe lângă biserica din Cluj-Mănăștur, rectorul a dispus să-i fie confiscată modesta agonisală (3-4 florini).

Exploatarea mergea mîină în mîină cu înșelăciunea, uneori mascată, alteori fățișă. Prin 1349, Grigore, arhiepiscopul de Verissa, și alți episcopi au hotărît să „dăruiască” indulgențe celor ce ar binevoi să viziteze biserica „Sf. Mihail” din Cluj. Deci, la prima vedere, o faptă caritabilă. Documentul preciza însă în continuare că vor beneficia de indulgențe cei ce „vor da o mîină de ajutor la îngrijirea clădirii, la luminările și la împodobirea numitei biserici și capele, sau celor care în testamentele și lăsamintele lor vor dăruia, lăsa ori cîștiga pentru sus-zisa biserică și capele, aur, argint, veșminte, cărți, potire sau orice alte lucruri.

La fel de „cucerice” au procedat în 1653 unii iezuiți din Moldova, multe vîi de la Cotnari fiind lăsate „moștenire” misiunii iezuite de aici. (Numai preotul din localitate stăpînea 40 terenuri de vie) În realitate, cum avea să constate Ștefan Atanase Rudzinski, venit să cerceteze plîngerile unor credincioși care nu-și amintea să fi dăruit ceva ordinului, „părinții iezuiți au scris testamentele amintite mai sus pe latinește, iar pe românește au fost tălmăcite în alt fel. Și, de fapt, noi toți am citit acele testamente scrise în limba latină”.

Ar fi greșit să înțelegem că doar reprezentanții bisericii catolice apelau la orice mijloc pentru a-și spori averea și puterea.

În acest sens un fapt aparent mărunț, povestit de călătorul sirian Paul de Alep, care în calitate de secretar, l-a însoțit pe patriarhul Antiohiei, Macarie, în timpul vizitei acestuia în țările române. Oaspeții ai voievodului Constantin Șerban la moșia acestuia, Dobreni, în Ilfov, călătorii au avut prilejul să vadă o moară foarte meșteșugit construită pe ambele maluri ale Argeșului, avînd și un mare randament. În fața acestei minunății — notează Paul de Alep — „noi [adică patriarhul și secretarul său] am fi dorit să ne dăm bine pe lângă domn, ca să dea această moară scaunului Antiohiei, căci venitul ei consta din bani siguri. Și cum noi puteam trimite în fiecare an pe cineva ca să ia în primire cei o mie de scuzi [la atît erau apreciate veniturile morii] găseam că această moară ar fi mult mai nimerită decît oricît de multe mănăstiri”. Insistențele celor doi călători și-au atins scopul: domnul a dăruit moara Patriarhiei din Antiohia.

„Mînici largi” și mîini strînse

Principalul obiectiv al unei mari părți a clerului era — cum se deduce din exemplele de mai sus — adunarea de cît mai multe averi și bogății.

În vreme ce iobagii din Mănăștur răbdau zile întregi de foame, iezuiții de la Colegiu — constată Ștefan Szanto — mîncîcă „în fiecare zi de două ori carne la prînz; în zilele de pește — de două ori pește... Masa este compusă mai întîi din aluaturi, în rîndul doi carne de vită sau de oaie, în rîndul trei pui gătiți cu piper și sofran, în rîndul patru piureuri, în rîndul cinci fructe și brînză. Acest fel de trai nu l-am văzut în nici un colegiu al Societății iezuite, vizitat pînă atunci; Adeșorii în locul pulilor, mîncarea constă din giște, iepuri sau alte vînături, încît în privința mîncării și băuturii trăiesc în luxul cel mai mare”. „La o singură masă — exemplifică el, cu alt prilec — s-au consumat mai bine de zece căprioare și cinsprezece iepuri; fără a mai pomeni mulțimea de găini. Chiar în zilele de post, se consumă porții duble. «Frățiorii» s-au făcut atît de moftoși, încît nici nu mai consumă carne de vacă și doar cînd vin în vizită părintele Carmencia sau Aquaviva care aveau în subordinea lor pe toți iezuiții din Transilvania aceste mese se mai reduc”.

Misionarii iezuiți din oraș ajunseseră atît de vestiți pentru luxul și risipa etalate încît se spunea despre ei că îi întrec și pe cei cu „mîncea largă”. („Mîncele largi” erau membrii unor ordine monastice supuse unor reguli mai puțin stricte: iezuiții — care, în principiu, se obligau să trăiască în cea mai mare austeritate — adoptaseră o rasă călugărească cu mîncele strîmte). Pe cît de „strîmte” erau veșmintele, tot pe atît de strînse li se dovedeau mîinile, atunci cînd era vorba de ajutorarea celor sărmăni.

Dealtfel, trebuie arătat că doar o mică parte a clerului ducea o viață fără lipsuri, cei mai mulți preoți, mai ales în Transilvania, unde Biserica ortodoxă era persecutată, trăind modest, neosebindu-se de ceilalți săteni. Preoții românilor — scria în 1653 neguțătorul italian Niccolo Barsi — „sînt așa de săraci, încît, pentru a trăi, trebuie să iasă împreună cu soția la arat și la săpat și să meargă la tăiat lemne, pe care să le vîndă în piață în timpul tîrgului și astfel să se poată ajunge”.

Trăind în mijlocul poporului, legați de țară, cei mai mulți preoți au înțeles, în cuprinsul întregului ev mediu, să-și îndeplinească, concomitent cu atribuțiile religioase, și rolul de protectori ai valorilor culturale străbune, neezitînd, dacă era cazul, să ia chiar arma în mîină pentru apărarea pămîntului.

Grigore Ureche relatează fapta vitejească a unui preot din părțile Botosanilor, care în 1564 l-a capturat pe nobilul polon Dimitrie Wjsznowiecki, care invadase în fruntea unei cete feudale țara: „Pierdu Vișnovetșchii războiul cu Ștefan Tomșa I și au dat dosul a fugi. Și vîzîndu că nu va scăpa, că era slabu de boală, au intrat într-o căpiță de fin, la un sat la Botășani. Viindu un popă la fin, să-l încarce l-au aflat ascunșii și l-au dus la Tomșa, de l-au închinat”.

Ospitalieri și respectînd credințele altor popoare, românii au manifestat o vie opoziție la încercările de deznaționalizare prin intermediul religiei, pe care le-au înțeles în reala lor semnificație. Astfel că, remarcă guvernatorul Transilvaniei, Heyendorff făcută în fața împăratului austriac Iosif II că „în materie de credință, românii sînt de neclintit”, apare perfect justificată.

Gheorghe DAVID

Preot sătesc român din Transilvania; stampă din albumul Trachtenkabi-nell Siebenburgisch. Potrivit relatării călătorului italian Niccolo Barsi, modesta cîiță a acestor preoți nu se deosebea cu nimic de a celorlalți săteni.

FABULOASA MOȘTENIRE A LUI MIHAIL VODĂ STURDZA

În centrul Parisului, pe strada Varenne nr. 73, se înalță un palat, construit în 1735 pentru contele de Languay și cumpărat în 1752, de ducele Victor-François de Broglie, descendent dintr-o celebră familie nobiliară, general în timpul războiului de 7 ani, apoi mareșal al Franței. După revoluția din 1789, ducele a emigrat, iar palatul său a trecut din mână în mână, devenind în 1815 proprietatea fostului consul Lebrun. Unsprezece ani mai târziu, construcția a fost cumpărată de ducesa de Montebello, văduva lui Lannes, vestitul mareșal al lui Napoleon I.

În 1857, clădirea cu o atît de bogată istorie a căpătat un stăpin nou, despre care se știe că este „unul dintre cei mai bogați proprietari ai Europei” și, fără îndoială, cel mai bogat din Principatele Române: fostul domn al Moldovei, Mihail Sturdza, care a intrat în posesia fastuosului palat contra sumei de... 1 000 000 franci.

Tată și fiu, rivali la același tron

Domn al Moldovei între 1834-1849, inteligent, cultivat și autoritar, îndărătnic apărător al rîndurilor feudale, Sturdza suferea, într-o măsură foarte gravă, de patima îmbogățirii. Lipsit de orice scrupul, în cei 15 ani de domnie el și-a sporit enorm averea, deloc neglijabilă, cu care pornise la drum. Înlăturarea de pe tronul Moldovei, în 1849, a fost o grea lovitură dată ambițiilor sale. Dar Mihail Sturdza nu a disperat. Aflat în puterea vîrstei (se născuse în 1795), și-a făcut principalul său țel din redobîndirea, cu ajutorul banilor și al relațiilor a tronului Moldovei. Alegînd Parisul ca sediu principal al operațiilor sale de recuperare a domniei, a renunțat la casa cumpărată inițial, pentru a se stabili, în 1857, în palatul din strada Varenne.

Sturdza a apreciat că momentul pentru a acționa în vederea recîstigării tronului s-a ivit în 1858. În toiul luptei pentru Unire, în febra pregătirilor pentru alegerea domnului în Moldova, el s-a întors în țară, în calitate de candidat al taberei antiunioniste. Împărțind bani în dreapta și în stînga, a reușit să-și atragă un număr de partizani — prea puțini însă pentru a dobîndi vreo șansă reală, mai ales că îl concura însuși fiul său, Grigore Sturdza.

În așteptarea unor vremuri mai bune, M. Sturdza s-a reintors la Paris. Fostii domni români contemporani cu el s-au stins pe rînd: Grigore Ghica în 1857, Alexandru Ghica în 1862, Barbu Știrbei în 1869, Gheorghe Bibescu și Al. I. Cuza în 1873. Singur supraviețuitor al unei epoci, Mihail Sturdza, ajuns la o vîrstă respectabilă, își administra cu aceeași aviditate pămînturile și imobilele pe care le posedă în diverse țări europene. În 1871, venitul său anual a ajuns la 735 864 franci. S-a preocupat totodată, să-și asigure și „relații utile”. Din a doua sa căsătorie, cu Smaranda Vogoride, se născuse, în 1848, o fată, Măria, pe care a căsătorit-o cu prințul Konstantin Gorceakov, fiul lui Alexandru Gorceakov, puternicul ministru de Externe al Imperiului rus în anii 1856-1882.

Cînd a încetat din viață, la 8 mai 1884, Mihail Sturdza a lăsat în urma sa, nu numai o avere colosală, ci și o familie lacomă, ai cărei membri s-au încăierat pentru moștenire, de-clanșînd un lung și răsănorător proces.

Din prima căsătorie cu Safta Rosetti, de care divorțase înainte să devină domn, M. Sturdza a avut doi fii — Dimitrie (n. 1817) și Grigore (n. 1821) - amîndoi îmbătrîniți înainte de a intra în posesia moștenirii. Primul, om liniștit, șters, fără pretenții politice, se stabilise și el în Franța. Cel de-al doilea, Grigore, „copilul teribil”, a avut o viață deosebit de aventuroasă. A fost într-o vreme general turc (sub numele Muhlis pasa) a încercat, în 1858, să ajungă pe tronul Moldovei, iar mai târziu a fost, în cîteva rînduri, deputat și senator. Ros de ambiții politice avea nevoie de bani, de cît mai mulți bani pentru a și le realiza. Cu atît mai mult cu cît la moartea părintelui său era plin de datorii.

În căutarea comorilor ascunse

Avea evaluată la aproape 50 milioane franci lăsată de Mihail Sturdza îi atrăgea pe toți moștenitorii ca un magnet. Există, firește, un testament, alcătuit la 1850 și modificat în mai multe rînduri. Conform clauzelor sale, cel mai vitregit era Grigore Sturdza, pe care tatăl său nu-l iertase pentru concurența făcută în 1858 la tronul Moldovei.

O serie de moșii din Moldova, precum și palatele de la Paris și Baden-Baden menționate în testament nu aparțineau fostului domn, ci soției sale, Smaranda Sturdza, și ca atare au fost tăiate de pe lista bunurilor ce urmau să se împartă între moștenitori. În total, averea care aparținea exclusiv Smarandei se ridica la peste 13 milioane franci. O altă sumă, după unii autori circa 3 milioane — o dăruise Mihail, încă pe cînd trăia, primului fiu Dimitrie.

Sosit la Paris imediat după moartea tatălui său, Grigore Sturdza a apreciat că fusese frustrat de drepturile sale legitime, neprimind decît o moștenire în valoare de aproximativ 7 milioane franci (cîteva moșii în Moldova și aproape 4 milioane în bani lichizi). Mai ales că îl chinuia o întrebare care avea să revină obsedantă de-a lungul anilor: oare averea fostului domn nu fusese în realitate mult mai mare? După calculele lui Grigore Sturdza, ținînd seama de veniturile și cheltuielile tatălui său, averea acestuia, în momentul morții, ar fi trebuit să se cifreze la 112 063 501 franci sau chiar la 122 914 904. De la 50 la 120 milioane — diferența era enormă. Unde dispăruse restul? Desigur, după părerea lui Grigore, sustrasi de ceilalți moștenitori, în parte chiar cu concursul tatălui, care dorea să-și pedepsească fiul prea independent.

Cu această convingere, Grigore a început acțiunea prin justiție, mai întîi în Franța, în august 1884, el a înaintat o reclamație la parchetul departamentului Sena. Investigațiile întreprinse au dus la concluzia că o parte a averii s-ar fi aflat la văduva lui Mihail.

Dar la 8 mai 1885, exact la un an după dispariția sofului său, Smaranda a murit subit în palatul din Baden-Baden. Ce s-a petrecut în orele și zilele ce au urmat decedului nu se poate ști cu certitudine. S-a presupus că Maria Gorceakov, fiica Smarandei, aflată acolo, și-ar fi însușit valori considerabile. S-a zvonit — și zvonurile au fost, firește, alimentate de Grigore Sturdza — despre „spargeri de ziduri și de lăzi”, despre aducerea de lăcătuși din Paris și din Baden pentru a deschide tezaure ascunse și mai ales despre un chimir, purtat de defunctă asupra sa, care ar fi conținut chitanțele unor valori considerabile.

După cum era de așteptat, prin testamentul său, întocmit în 1884, Smaranda n-a lăsat nimic lui Grigore, fiul Saftei. Acesta, deși trecut de respectabila vîrstă de 60 ani, și-a consacrat toată energia și imaginația — calități ce nu-i lipseau — găsirii „comorilor ascunse”. Cercetările sale rămînînd, însă, fără rezultat, a acceptat, în februarie 1886, să încheie cu rudele mai favorizate un pact de familie: a primit un „mic cadou” de 1 500 000 franci, angajîndu-se, în schimb, să nu mai sîcîie pe nimeni cu pretențiile sale și recunoscînd că nu avea nici un drept la partea de avere ce aparținuse Smarandei. Cine a crezut, însă, că afacerea era astfel clasată nu-1 cunoștea pe păgubaș. La scurt timp, Grigore Sturdza, considerînd că au apărut indicii noi, a reluat acțiunea. El a imputat rudelor sale că au ascuns suma de 12 300 000 franci, susținînd că poate aduce probe. Păgubașul a început aproape paralel procese la instanțele din Paris și la două tribunale din România. Prin sentința tribunalului de Sena, din 11 iulie 1888, cererea lui Grigore Sturdza a fost respinsă. Reclamantul a făcut apel, cu același rezultat: la 5 martie 1891, Curtea de Apel din Paris a dat o sentință identică. Grigore s-a zbatut prezentînd noi probe, pentru a obține în cele din urmă o victorie mai mult simbolică. La 10 mai 1891, tribunalul de Sena a condamnat pe prințesa Gorceakov să-i înapoieze 26 000 franci luați din palatul parizian și 160 000 din cel de la Baden-Baden, ceea ce era desigur, departe de valoarea comorilor visate...

O pledoarie a lui Titu Maiorescu

Pe 17 mai 1888, păgubașul — real sau închipuit — a adresat o reclamație și Tribunalului de Covurlui, iar la 24 mai 1888, o alta Tribunalului de Iași, cerînd punerea sub sechestru a moșilor fratelui și surorii sale. La procesul judecat la Tribunalul de Iași în toamna anului 1888, reclamantul a fost susținut de renunții avocați I.C. Barozzi și N. Flea, ultimul un cunoscut om politic. După mai multe amînări, în fața lipsei unor dovezi concludente, tribunalul a respins reclamația.

În anul următor Grigore a făcut, însă, recurs. Printre apărătorii prințesei Gorceakov s-a numărat și Titu Maiorescu. Pledoaria sa din 5 iunie 1891 merita a fi reținută pentru ipotezele care pot interesa pe istorici. Apărătorul s-a străduit să spulbere calculele lui Grigore Sturdza, potrivit cărora ar fi existat o avere ascunsă de vreo 50 milioane franci, amintind cheltuielile însemnate pe care Mihail Sturdza le făcuse pentru a se menține ca domn, iar apoi, după 1849, pentru redobîndirea tronului. Dar, a adăugat Maiorescu, „cine poate afirma că la 1866 (sau poate și mai târziu) această notă dominantă a caracterului său s-ar fi pierdut? Aliat cu Vogoride, cu Bibești, prin fiică-sa cu rusul Gorceakov, prin Brîncoveanca cu turcul Musurus-pașa, el trebuie să fi fost amestecat în toate agitațiile pretendenților la domnie în România și în Bulgaria. Aceasta este figura istorică a lui Mihail Sturdza Vodă, iar nu aceea a unui rentier burghez”.

După părerea lui Maiorescu, ascunse la Baden-Baden trebuie să fi fost nu gramezi de aur, ci documente privind acțiunile politice secrete. Interpretarea este tentantă: să-și fi păstrat Mihail Sturdza marile ambiții politice atît de tîrziu?

În acest sens pare a pleda și faptul că, la 1874, s-a tipărit la Paris — traducîndu-se apoi și în românește, la Iași — o broșură de propagandă intitulată Michel Stourdza, ancien Prince regnant de Moldavie („Mihail Sturdza, fost prinț domnitor al Moldovei”) și în care protagonistul era prezentat ca un monarh luminat. Or, dacă nu mai nutrea speranțe politice, care ar fi fost rostul unei astfel de broșuri, evident stipendiate?

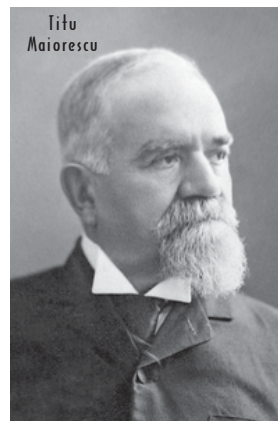
Impresionată desigur și de argumentarea lui Maiorescu, dar mai ales pusă din nou în fața lipsei de probe, Curtea de Apel din Iași a respins, la 8 iunie 1891, apelul lui Grigore Sturdza care, neobosit, a făcut iarăși recurs. La rejudecarea procesului, în 1892, printre apărătorii lui Grigore Sturdza, alături de I.C. Barozzi, au apărut oameni politici cunoscuți, printre care Eugen Stătescu, unul dintre șefii Partidului Liberal, C. Dissescu, D. Giani etc. În fața unei asemenea mobilizări de forțe, afacerea a fost trimisă spre rejudecare la Curtea de Apel din Galați. De aici a ajuns la București unde, în sfîrșit, Curtea de Apel a condamnat, în 1895, pe moștenitorii Smarandei Sturdza să-i plătească lui Grigore suma de aproape 2,5 milioane franci.

Ambele părți s-au declarat nemulțumite și au făcut recurs, pîrții nevoind să dea nimic, iar reclamantul socotind că i se cuveneau zeci de milioane și nu suma „derizorie” ce i se oferise. Plimbîndu-se prin toată țara, procesul a ajuns în cele i din urmă la Craiova. Tribunalul de aici a dat — în 1897 — o sentință asemănătoare celei de la București: prințesa Gorceakov și Mihail Sturdza, fiul lui Dimitrie, au fost condamnați să plătească 2 milioane franci lui Grigore Sturdza. Acesta, bătrîn și obosit, s-a dat bătut. Marile averi ascunse — în eventualitatea că într-adevăr au existat — nu au putut fi scoase la lumină. După 13 ani de cercetări și procese cîștigase suma de 5 milioane franci, dar cheltuielile cu taxe și avocați se ridicau la 4 milioane și jumătate franci.

La 12 ianuarie 1901, în vîrstă de 80 ani, Grigore Sturdza a murit subit. A lăsat în urma lui o avere grevată în mare măsură de datorii și o droaie de copii nelegitimi, dar recunoscuți, fiecare așteptîndu-și partea.

Mihail Sturdza

Titu Maiorescu

O ZI FRUMOASĂ CA O SĂRBĂTOARE

În data de 17 mai a.c., președintele Asociației Presei Rurale din Banatul Istoric, domnul Vasile Todî a onorat invitația adresată de colectivul de redacție al revistei „Vatra Satului din Ferendia, județul Timiș, de a participa la o întâlnire cu cititorii, de a vizita obiective de interes zonal și de a prezenta proiecte de viitor ale asociației. Domnia s-a a fost însoțit pe toată durata deplasării, de domnii Aurel Turcuș – vicepreședinte al Asociației și Ioan Traia – secretar general.

La întâlnire au mai luat parte:

- Trandafir Ostoia - lider sindical al întreprinderii UCM Reșița;
- Marius Iosif Circa - profesor de Limba Română;
- Gheorghe Leu - director la BRD, filiala Bocșa;
- Ioan Bugilan - istoric și arheolog;
- Traian Trițu Căta - redactor șef al publicației „Familia” din Vladimirovăț, Serbia;
- Ioan Țirca - profesor;
- Șerban Vlad - etnolog;
- Cornel Breba - inginer.

Pe lângă aceștia, a mai participat și un numerus public.

Preot Valentin BUGARIU,
director executiv al revistei Parohiei Gătaia „Lumina Lină”

Întâlnirea cu frații...

Prin acest univers etajat în diverse stații existențiale, ne îndreptăm și noi, membri și conducători ai Asociației Presei Rurale din Banatul Istoric, spre întâlnirea cu oamenii din Ferendia, localitate pe care istoria o consemnează întâia dată în anul 1597, cu ajutorul istoricului maghiar Frigyes Pesty. Zi frumoasă de vară grăbită. La Moravița ne așteaptă frații din Banatul Sărbesc. Poartă panglică tricoloră la săculețul cu pământ, adus din satul lor, Vladimirovăț, intemeiat de cei plecați din împrejurimile Ferendiei în ceasurile rele ale istoriei. „A fost nevoie să se cutremure Europa și să curgă sânge de copii neprihăniți pentru a putea trăi această bucurie nevinovată”, le-a spus fraților din Serbia, domnul Todî, în punctul de frontieră de la Moravița. Dl. Vasile Mingia, șoferul președintelui, oprește ori de câte ori „sărbii” vor să culeagă amintiri în aparatul de fotografiat.

Sat din vremuri bătrâne

La intrarea în Ferendia, domnul Ioan Traia ne invită la o lecție de istorie. Aflăm astfel că în trecut, în apropierea satului Ferendia au fost câteva centre administrative și de apărare foarte importante, care și-au lăsat amprenta pe întregul ținut. Astfel castelele de la Berzovia și Surducul Mare din perioada Daciei Romane au polarizat în jurul lor o mulțime de așezări, care după iureșul migrator, când a intervenit o anumită bulversare, s-au refăcut dovedind vitalitatea și statornicia acestei populații. După ocuparea Banatului de Regatul maghiar, găsim documentat un alt centru de mare rezonanță istorică, cetatea de la Șemlacul Mare (de la Șumig), în jurul căreia a gravitat o mulțime de așezări cum ar fi: Chech, Ermen I-II, Filestov, Gergerfalva, Bocorondia, Agrași și altele, acum dispărute, dar care odată au reprezentat așezări temeinice aflate în hotarele satului Ferendia. La sfârșitul stăpânirii turcești, Ferendia apare în documentele lăsate de contele Marsigli. Odată cu ocuparea Banatului de către habsburgii se fac primele conseripții și harți mai riguroase a provinciei nou cucerite și aici se menționează satul sub denumirea de Firendia, iar pe harta lui Griselini este numit Ferendia. A avut biserică din vremurile bătrâne, în anul 1744 se consemnează într-un document biserica de piatră, între anii 1770- 1775, aici a funcționat un protopopiat al episcopiei Vârșetului, biserica actuală a fost ridicată între anii 1847-1853 prin contribuția întregii comunități. Satul a contribuit din plin la ridicarea culturii bănățene prin activitatea prodigioasă a ilustrului cărturar Ioachim Miloia și în același timp a dat societății românești oameni de nădejde, competenți și de caracter în cele mai diverse funcții și meserii.

Înarmați astfel cu date ce țin de politețea oricărui oaspete, ne apropiem de centrul așezării, unde domnul Trandafir Ostoia, fiu vrednic al satului și atent sprijinitor al comunității, ne așteaptă cu neprefăcută bucurie și ospitalitate bănățeană. Închinăm cu gazdele paharul cu răchie, ne răcorim cu apă rece și

pornim spre cimitir, acolo unde, la capela lui Vesa Marcu, în numele Asociației Presei Rurale din Banatul Istoric, domnul președinte Vasile Todî depune o frumoasă coroană de flori.

Folositorul testament

Vasile Marcu, născut la 14 octombrie 1844 în Ferendia, din părinți ortodocși, „gazda Vesa” cum a rămas în amintirea consătenilor săi, a concurat ca avere pe moșierul catolic al locului. La sfatul înțelept al învățătorului Achim Miloia – figură de învățător luminat în lumea satului de altădată, a zidit în anul 1898, pe când era în deplinătatea puterilor și nu în slăbiciunea bătrânețelor, o capelă în cimitirul sătesc lăsând imediat după terminarea ei, prin testament, bisericii comunei, 20 de jugăre de pământ. Și tot prin document făcut înaintea notarului public regesc din Vârșeț, acest om fără carte, lasă folositorul său testament nu înainte însă de a construi pentru comuna sa, o școală confesională. În testamentul său, care a făcut atâta bine tinerilor, se spune:

„Fiindcă Dumnezeu m-a ajutat, ca pe cale onestă și prin muncă continuă și cruțare am câștigat o modestă avere - fiindcă Dumnezeu nu mi-a dăruit prunci, care să-mi perpetueze numele, și care să fie folositori societății în care am trăit și muncit, - apoi voind să îndemn tinerețea noastră a se dedica meseriilor și așa slab îmbrățișate la poporul nostru și pentru a da tinereții noastre o cultură religioasă, morală și patriotică m-am simțit îndemnat a zidi fundațiunea < Vesa și Eva Marcu >. 20 de jugere se vor arenda și prețul arendei pe jumătate se va arenda și prețul arendei pe jumătate se va capitaliza până va ajunge la suma de 50000 coroane, capitalul se încredințează Ven. Consistor diecezan din Caransebeș spre administrare. Interesele acestui capital ajunse la suma de 50000 cor. se vor distribui ca ajutoare la învățăceii de la meserii și tinerii care vor îmbrățișa studiile. Tinerii cărora li se vor conferi stipendiile să fie români, gr. ort, lipsiți de mijloace și din comuna Ferendia, având purtare morală corespunzătoare. La conferirea stipendiilor comitetul parohial va face în fiecare an propunere Ven. Consistor diecezan din Caransebeș. La cas, că nu ar reflecta tineri din Ferendia, stipendiile să vor conferi sub numitele condițiuni la tineri aparținători la diecea Caransebeșului.”

Pe toate aceste date, aduc mulțumiri domnului Ioan Traia, care la sfârșitul întrunirii mi le-a pus cu multă amabilitate la dispoziție.

☆☆☆

Ș-aș vrea să închei aceste însemnări ale mele fără a aminti că la sfârșitul adunării, domnul Vasile Todî a mulțumit gazdelor și, celor care l-au însoțit, asigurându-ne că cel puțin o dată pe lună, Asociația Presei Rurale din Banatul Istoric, va avea astfel de întâlniri, la care vor mai participa, pentru a bucura publicul spectator, actori și interpreți îndrăgiți de muzică populară din Banat.

Ștefan
Tomoiagă,
redactor-
șef al
revistei
„Foaia
Săcăluzului”

